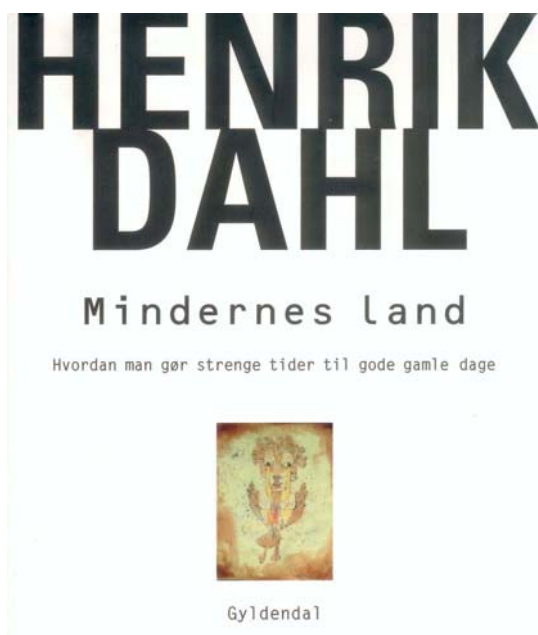

Mindernes Da(h)l

En debatbog, der indimellem kan synes lidt slap i koderne, fordi den favner for bredt og ind over felter, som forfatteren tydeligvis ikke har forstand på, men som også virker appetitlig på enhver, der kan lide at tænke over vores samfund

Henrik Dahl: *Mindernes land. Hvordan man gør strenge tider til gode gamle dage*. Gyldendal 2005. 239 s. 250 kr.

Af Britta Timm Knudsen

Mediedarlingen Henrik Dahl – som jo egentlig er sociolog – har skrevet en ny bog om vores liv sammen her og nu. Titlen *Mindernes Land* er en anelse misvisende, for bogen handler ikke så meget om erindring og erindringskonstruktion, men er egentlig en pose blandede bolsjer om dette og hint. At have en overordnet, stram hypotese, der forfølges gennem forskellige former for materiale, er ikke lige Dahls kop te, og det er både en force og en svaghed ved projektet. *Mindernes Land* fungerer som en diskuterende debatbog, der ind imellem kan synes lidt slap i koderne, fordi den favner for bredt og ind over felter, som Dahl tydeligvis ikke har forstand på (såsom kunst, globalisering og medier), men som også virker appetitlig på enhver, der kan lide at tænke over vores samfund.

Dahl siger ikke desto mindre to ting om erindring. Verden har ikke – modsat hvad man ellers naivt går og tror – forandret sig hurtigere i løbet af sidste halvdel af det 20. århundrede i forhold til århundredets første halvdel, men kompleksiteten i vores samfund er øget betragteligt. Man kan da her diskutere forskellen på forandrings*takt* og kompleksitets*mængde*. I den forbindelse anskuer han – meget abstrakt – erindringen som en kompleksitetsreducerende faktor. Jojo, tænker man, det er da sikkert rigtigt nok, men er det et perspektiv, der rykker i forhold til en sociologisk analyse af vores sam-

fund? To af de gode og produktive perspektiver i bogen er for eksempel begreberne 'postnøjsomhedssamfundet' og 'anerkendelsessamfundet'. Disse er interessante først og fremmest, fordi de er socialpsykologiske og ikke systemorienterede, som betegnelserne 'videnssamfund' og 'netværkssamfund' eksempelvis er det.

Med postnøjsomhedssamfundet betegnes den mentalitetsændring, der sker, når nøjsomhed bliver afskaffet som dyd. Som Mogens Gregersen så rammende siger det i Christian Kampmanns *Visse hensyn* fra 1973: »Den unge generation har endnu ikke vænnet sig til at den kan få det hele«, og med denne bemærkning lanceres en typisk post-68 forestilling om hele verden og dens muligheder som forhåndenværende. Dahl betegner netop afviklingen af nøjsomheden og det hierarkiske samfund som en af de store revolutioner i det 20. århundrede. Hierarkiet erstattes af respekten for og anerkendelsen af den enkelte som den, han eller hun nu engang er. Dahl kalder det en sand anerkendelsesrevolution, der bevirker, at danskerne ikke kun har fået *mere* materielt, men at vi umiskendeligt også har fået det *bedre*. Anerkendelsen sker på mange af samfundets områder: inden for sundhedspolitik, arbejdsmarkedspolitik, uddannelsespolitik, ældrepolitik osv. Her respekteres den enkeltes mulighed for at komme på den hylde, som den enkelte selv mener er den rette.

Disse to begreber synes relevante og præcise i forhold til karakteristikkene af nogle ændringer i vores samfund. Men perspektiverne er ikke ledsaget af analyse. Det kunne have været fint med nogle næranalyser af områder og systemer, hvori anerkendelsen praktiseres. Skønt Dahl ikke forankrer sine perspektiver analytisk, forankrer han dem i sin egen personhistorie (helt i tidens intimiseringstendens i øvrigt).

Sociologen svæver ikke oven vandene, men inddrager sin egen familiehistorie ved at gennemgå hele det 20. århundrede gennem sin mormors helt konkrete biografi. Således hører vi, at morforældrene, der gifter sig i 1923 – i øvrigt med et lille beskedent bryllup efter deres eget hoved – sagde nej tak til at føre slægtsgården videre som et excellent udtryk for affolkningen fra landet og aftraditionaliseringen generelt. Det er et fremstillingsmæssigt greb, der både er godt pædagogisk (den store historie i den lille historie), men som også konkretiserer forskeren som menneske med en helt specifik forhistorie.

Værdidommen og det moderne

Ikke nok med, at fortolkeren er tilstede som konkret menneske – hvilket forskningshistorisk præsenterer et

brud med den des-interesserede kølige betragter – han er heller ikke bange for at komme med valoriserende domme (danskerne har fået det *bedre* end før). Det er selvfølgelig vanskeligt, fordi så mange forskellige parametre skal bringes i spil, men tilskyndelsen er vældig sympatisk, synes jeg, fordi forskerens perspektiv da også blot bliver et blandt flere (som man godt kan erklære sig uenig i). Hvad adskiller da en lærd betragtning fra en lægmands? Netop det, at den lærde fælder sine værdidomme på baggrund af analyser/undersøgelser og ikke kun på baggrund af uforbeholdne meninger. Alene af den grund kunne det have været fint med flere konkrete analyser i Dahls bog.

Faren ved en sådan selvbiografisk fremgangsmåde kan være, at interessen for manden tager over fra bolden så at sige, og det gør også, at man lægger sig blot for folk, der ikke kan lide én. I den forbindelse får Dahl karakteriseret sig selv som liberal optimist, for eksempel til forskel fra de venstreorienterede kulturpessimister. Forskellen mellem disse to positioner knytter sig til det billede, de hver især tegner af det senmoderne samfund, og især til, om og hvorledes de sociale hierarkier alligevel fortsætter trods af-hierarkiseringen. Jo mere venstreorienteret man er, jo mere vil man sige, at kelasamfundet stadig består som et uformelt hierarki. Jo mere liberal man er, jo mere vil man tale om grupperinger på tværs af tidligere klasser og sociale skel. Imellem disse to yderpositioner er der alskens varianter.

Det nye af-hierarkiserede samfund kalder Dahl for et 'neostænder-samfund'. Man kunne i den forbindelse ligeledes diskutere den franske sociolog Michel Maffesolis gamle begreb om 'stammesamfundet' fra bogen *Le Temps des Tribus*, 1988. Det karakteristiske er, ud over det, at individerne ikke anskues som selvstændige planeter, men netop som elementer i stærke gruppedannelser, at de forskellige grupperinger lever meget adskilt fra hinanden. Her hævdes det sågar, at det kun er vejret, der er fælles. Åbenbart samme konklusion som Lars Olsen kommer med i den nyligt udkomne *Det delte Danmark* omkring polarisering i det danske samfund.

Det er en interessant tese, som jeg ingenlunde er overbevist om rigtigheden af. Hvis man indtænker medierne i denne forbindelse - et element Dahl mangler - kan man på den ene side hævde, at danskerne trods monopolbruddet i høj grad ser de samme kompleksitetsreducerende tv-kanaler, der sætter dagsordenen for de fælles diskussioner, dels at aldrig har vi vidst så meget om hinanden som nu. Aldrig har vi været inviteret indenfor så meget hos hinanden som nu igennem dokumentar- og realityprogrammer en bloc. Man kan med lige så stor ret hævde, og med Dahls egen bog som eksempel, at ikke blot sker der nu en ekspertgørelse af den offentlige og intime sfære, der sker også en intimisering (ikke at forveksle med privatisering!!) af den offentlige sfære.

Dahl anvender ligeledes termen 'affortryllet' om den moderne verden som et ekko af Webers gamle analyse. Med tilføjelsen, at vi nu ser genfortryllelser i form af

postmoderne (kalder jeg det) foreteelser som nyreligiositet som en moderne orkestrering af følelser som en udpræget trang til erindringsdokumentation i form af fotografering og i form af turisme. Disse aktiviteter er helt nødvendige identitetsgivende aktiviteter i en verden, hvor professionalisering og ekspertgørelse af enkeltfelter er fremherskende.

Skidt og kanel

En af de væsentlige forcer ved *Mindernes Land* er, at den er knaldgodt og flydende skrevet. Det er en fornøjelse at læse. Men det kan ikke skygges for det forhold, at Dahl indimellem føler sig kaldet til at kommentere felter, som han enten ikke har nogen speciel viden om, for eksempel kunst, medier og globalisering, eller har lavet aktuelle analyser af for eksempel uddannelsessystemet. Det er sågu for let at blande sig i koret af folk, der skælder ud på det danske skolevæsen, når man hverken har en original, ny måde at anskue det på eller en speciel viden på feltet. Her kommer Dahl faretruende tæt på en populisme, der blot gentager, sådan hvad folk går rundt og siger....

Det er endvidere decideret ukorrekt at sætte lighedstegn mellem globalisering og internationalisering, sådan som Dahl gør det, når han taler om en global tid før 1. verdenskrig og en af-globaliseret tid i mellemkrigsårene. Globalisering hænger sammen med en bestemt kondensering af tid og rum inden for økonomi, politik og medier som man ikke kan tale om før *efter* 2. verdenskrig. Og når Dahl taler om kunst, ja, så er det bare kedeligt.

Men når Dahl kommer med vidunderligt enkle og præcise betragtninger som denne: »en væsentlig forudsætning for at man tåle forandringerne er, at man kan tåle at skifte mening« (p. 214), så bliver man glad, for det er så sandt, så sandt.

Britta Timm Knudsen er lektor ved Nordisk Institut, Aarhus Universitet.